

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
PREVENTIVA EFECTUADA A LA RAMBLA, NÚM. 95, DE
BARCELONA (BARCELONÈS)

Codi MHCB: 075/06

Dates de la intervenció: 23 a 27 de maig de 2006.

Carles Navarro i Barberán

Maig de 2006

ÍNDEX

1. Fitxa tècnica	3
2. Situació del jaciment	4
3. Notícies històriques i intervencions anteriors	6
4. Motivacions i objectius de la intervenció	13
5. Metodologia	15
6. Descripció dels treballs realitzats	17
7. Conclusions	20
8. Bibliografia	22

ANNEXES	26
----------------	-----------

Repertori estratigràfic

Documentació gràfica

- **Documentació fotogràfica**
- **Documentació planimètrica**

1. Fitxa tècnica

NOM DE LA INTERVENCIÓ	La Rambla, núm. 95 (Barcelona)
UBICACIÓ	Barri del Raval (Districte de Ciutat Vella) Barcelona
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)	X: 430846 m. Y: 4581758 m. Z: 9.833 m. s. n. m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i/o excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	23 a 27 de maig de 2006
PROMOTOR	FECSA ENDESA
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Carles Navarro i Barberán

2. Situació del jaciment

El seguiment arqueològic que s'ha efectuat, i del qual presentem la memòria, s'ha portat a terme al nucli antic de Barcelona, concretament al barri del Raval, un indret amb terrenys quaternaris.

El terme municipal de Barcelona se situa bàsicament sobre una superfície gairebé plana (el Pla de Barcelona). El Pla limita pel sud-est amb el mar i pel nord-oest amb una barrera muntanyosa, la Serralada Litoral, que el separa de la veïna depressió del Vallès, mentre que s'expandeix cap al nord-est i el sud-oest fins als límits naturals que marquen les artèries fluvials del Besòs i del Llobregat. Les coordenades entre les quals s'estén són 2°7' a 2°11' de longitud est de Greenwich i 41°22' a 41°27' de latitud nord.¹

La funció de capital de Barcelona ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica del Pla, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció nord - sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs - Congost - Ter); accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell, el primer, i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon².

En aquesta plana, quasi completament urbanitzada avui, es destaquen unes zones clarament distingibles³:

- a) El nucli antic, que restà clos fins a la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Proper a la mar, està dominat pel sud pel gran promontori de Montjuïc, que s'aixeca suaument sobre el Pla i cau bruscamment sobre la mar, facilitant així la defensa del litoral. En aquesta zona hi podem diferenciar tres àrees:
- un nucli central, damunt el Mont Tàber, que correspon a la primitiva ciutat romana.
  - al voltant d'aquest nucli central trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval i que s'inclogueren

---

¹ SANZ, 1988, pàg. 17, 19 i 21.

² AA. VV., 1982, pàg. 68.

dins el perímetre de les muralles aixecades els segles XIII-XIV: les vilanoves del Pi, de Santa Anna, de la Mercè, de Sant Cugat, de Sant Pere, de Santa Maria del Mar o dels Arcs, entre d'altres.

- els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, que començaren a ser urbanitzats quan van quedar inclosos dins del tercer recinte fortificat, entre la segona meitat del segle XIV i la primera del XV⁴. És en aquesta àrea on s'ha realitzat el seguiment de què és objecte aquesta memòria.
- b) Una sèrie de petits nuclis de poblament més densos, antics pobles forans creats a l'entorn de la ciutat, sense possibilitat d'aproximar-se a la Barcelona emmurallada per evidents raons estratègiques. No fou fins a darreries del segle XIX i principis del XX, una vegada enderrocades les muralles, que anaren essent annexionats a la ciutat.
- c) Una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX (l'Eixample del Pla Cerdà), quan caigueren les muralles medievals que encotillaven el creixement urbanístic de la ciutat. L'Eixample va representar la unió entre la Barcelona vella i els municipis del Pla (que, com ja hem dit, acabarien formant part de la ciutat a partir de la fi del segle), i permeté alhora el creixement demogràfic i urbanístic modern, ultrapassat els darrers decennis per un creixement sovint caòtic i incontrolat que ha arribat, amb caràcter marcadament suburbial, als racons més extrems de la plana i ha amenaçat tota la muntanya.

---

³ AA. VV., 1982, pàg. 68.

⁴ HURTADO, MESTRE i MISERACHS, 1995, pàg. 120-121.

3. Notícies històriques i intervencions anteriors

Notícies històriques

La zona intervinguda va formar part del *suburbium* o àrea de terreny íntimament lligada a la *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*, fundada el segle I a. C., en època d'August.

Malgrat que la ciutat de Barcelona, durant molts segles, va viure reclosa dins el perímetre de la muralla romana del segle IV, a partir de la darrerria del segle X, i, sobretot, durant els segles XI i XII, es va produir un creixement demogràfic, fruit de diversos processos, que comportà una densificació del clos emmurallat i l'aparició de *vilanoves* al voltant de la ciutat romana⁵.

L'eclosió d'aquestes *vilanoves* va generar la necessitat de protegir-les dins d'un recinte fortificat, la construcció del qual es va iniciar durant la segona meitat del segle XIII. El perímetre de la nova muralla aproximadament pujava Rambla amunt, girava a la plaça de Catalunya en direcció a la plaça d'Urquinaona, continuava fins al passeig de Sant Joan pel carrer de Trafalgar i, des d'aquí, baixava fins al parc de la Ciutadella⁶.

La zona on s'ha portat a terme la present intervenció va quedar encerclada pel tercer clos emmurallat, construït a mitjan segle XIV, durant el regnat de Pere el Cerimoniós. L'ampliació estava limitada per l'actual carrer de Pelai, les rondes de Sant Antoni i de Sant Pau i la part baixa de l'avinguda del Paral·lel, on més tard s'incorporaren les Drassanes⁷. El cinturó de defensa es va completar al segle XVI, amb la construcció de la muralla de mar.⁸

La muralla del Raval protegia, d'una banda, nombrosos convents, alguns hospitals, les Drassanes i construccions menors situades, bàsicament, al llarg dels camins d'accés a les portes de la muralla de la Rambla (muralla que havia

---

⁵ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 11-13, fig. 4-5.

⁶ CUBELES i PUIG, 2005, pàg. 58.

⁷ HUERTAS i RODRÍGUEZ, 2000, pàg. 117.

⁸ HURTADO, MESTRE i MISERACHS, 1995, pàg. 120-121.

quedat com a una segona línia de defensa); de l'altra banda, tancava i resguardava un espai ben regat per aigua de sínies que, probablement, ja es dedicava amb anterioritat a l'horticultura i que podia evitar problemes en cas d'un possible setge.

L'emmurallament d'aquest espai de "seguretat militar" facilità i afavorí la urbanització i el poblament de l'àrea. En aquest sentit, cal remarcar que, a partir de mitjan segle XIV, el Raval fou l'àrea més important novament urbanitzada de la ciutat⁹. En primer lloc, es va anar ocupant els terrenys contigus a les vies tradicionals que anaven a Montjuïc, al Llobregat, a Santa Eulàlia de Provençana i a Molins del Rei. Aquestes vies corresponen als carrers de Tallers, Hospital, Carme i Sant Pau, que formaren els veritables eixos del Raval¹⁰. A partir d'aquestes eixos principals, anaren naixent vies secundàries, com és el cas d'un dels carrers afectats per l'actual intervenció, l'actual carrer d'en Xuclà, nom que prové del mot "joglar" i que està documentat el 1387 i el 1442 com a "Juglar"¹¹.

No obstant això, a finals del segle XV, la zona edificada del Raval no arribava a una quarta part de la seva extensió total protegida per la muralla, i el 1740 la superfície edificada encara no sobrepassava un terç de l'espai total. De fet, la major part del terreny estava ocupada per horts bastant fèrtils i aquesta característica no va desaparèixer fins al segle XIX¹².

Aquesta disponibilitat de sòl va facilitar, al llarg de la història del Raval, la instal·lació d'institucions que necessitaven gran quantitat d'espai (esglésies, institucions benèfiques, fàbriques i, sobretot, convents). En aquest sentit, la zona on s'ha portat a terme la present intervenció arqueològica era parcialment ocupada pel col·legi d'ensenyament superior de la Companyia de Jesús de Betlem, que va ser fundat el 1544 o 1545, segons els autors (el 1555 en va ser beneïda l'església). Incendiada aquesta el 1671, es va construir el temple actual (1680-1732), que és l'única cosa que es conserva del col·legi. Pel que fa

---

⁹ GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 62.

¹⁰ CLARAMUNT, 1984, pàg. 202.

¹¹ AJUNTAMENT DE BARCELONA, *Nomenclàtor dels carrers*, entrada "Xuclà, Carrer d'en"; AMADES, 1984, pàg. 567.

¹² CLARAMUNT, 1984, pàg. 202-203.

a l'edifici del col·legi, pròpiament, i al seu jardí o claustre, van ser venuts per l'Església a la darrerria del segle XIX (si bé no en coneixem la data exacta, d'una banda sabem que el 1881 hi havia ja a l'indret locals comercials, com veurem més avall, i, de l'altra, l'any 1906 Cayetano Barraquer afirmava que "*no hace muchos años han sido substituídos por grandes casas*").¹³

Si bé és cert que fins al segle XIX el barri del Raval no començà a ser tal i com el coneixem en l'actualitat, al XVIII es produïren ja determinades transformacions que foren decisives.

Una d'elles fou la instal·lació de fàbriques d'indianes, especialment durant la segona meitat de segle, acompanyada d'un augment de població considerable (malgrat que s'ha de tenir en compte que aquest important creixement tingué encara una incidència atenuada, ja que la densitat de partida era molt baixa)¹⁴. D'altra banda, l'any 1775 es va iniciar la reforma de la Rambla, per tal de donar-li un alineament rectilini entre les Drassanes i l'església de Betlem. El projecte va ser fonamental en la potenciació de la part baixa del Raval com a àrea residencial, a través de la creació de nous carrers en què s'incorporà ja el model de la casa de veïns, fet que va col·laborar a l'augment del pes demogràfic de l'àrea¹⁵.

Pel que fa al segle XIX, va tenir gran impacte al barri l'enderrocament de les muralles, el 1854¹⁶, així com també la crema de convents de 1835 i les lleis desamortitzadores de 1836. L'alliberació d'edificis i solars va significar disposar de noves àrees urbanitzables, ja fos per a la iniciativa privada o bé per a la pública. D'aquesta manera, s'obrí un període de transformacions urbanes, amb la creació de serveis, equipaments, espais públics i recintes fabrils¹⁷. Entre els espais públics de nova creació al barri del Raval, aleshores ja densament poblat (entre el 1693 i el 1859, la població es va multiplicar per disset i es van

---

¹³ AA. VV., 1969-1980, vol. 3 (pàg. 513, entrada "Betlem"); BARRAQUER, 1906, pàg. 421; CABANA, 1998, pàg. 140.

¹⁴ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, fig. 68 i 69.

¹⁵ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 66 i 71-73.

¹⁶ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 76.

¹⁷ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 80-81.

fer pisos realment diminuts i mal ventilats¹⁸) hi hagué l'obertura de la plaça de Sant Josep i la de noves vies als solars procedents del convent del Carme. Tenen aquest origen els carrers actualment anomenats del Doctor Dou, del Notariat, dels Àngels i del Pintor Fortuny¹⁹. No obstant això, la part final d'aquest últim, entre el carrer d'en Xuclà i la Rambla (és a dir, la zona on s'ha portat a terme, principalment, la present intervenció arqueològica), es va obrir a l'àrea ocupada pels "Grandes Almacenes El Siglo", després que aquests s'incendiessin el dia de Nadal de l'any 1932²⁰.

Centrats ara al Mercat de La Boqueria, senyalarem que el lloc on s'ubica havia estat ocupat antigament pel Convent de Sant Josep de Barcelona (fundat al 1593), pertanyent a l'ordre dels Carmelites Descalços. Per tal de poder dur a terme la construcció i, gràcies a l'ajut del govern municipal, els Carmelites ocuparen una sèrie de cases a la Rambla que esdevingueren la seva església i seu provisional.

El conjunt d'edificis conventuals no van ocupar tot el solar que amb posterioritat va ocupar el mercat de la Boqueria, ja que per la seva part sud limitava amb unes cases d'origen més antic que el separaven del carrer de Jerusalem. Per la banda de la Rambla s'alineava amb la procura de Poblet i el Palau de la Virreina, línia que, una vegada enderrocat el convent, l'any 1836, va ser trencada i avançada pels nous edificis.

La construcció de l'església suposà algunes modificacions del teixit urbà anterior, com va ser el cas de la capella del Santíssim, obra de finals del segle XVII que obligà a clausurar un carreró. El convent, de tres plantes, estava situat al costat de l'església, estructurant-se amb un claustre petit que habitualment

---

¹⁸ AA. VV., 1999, pàg. 223.

¹⁹ CIRICI, 1972, pàg. 155.

²⁰ Amades indica també que els magatzems "El Siglo", tal com se'ls coneixia habitualment, havien ocupat els terrenys on anteriorment hi havia hagut el convent jesuïta de Betlem (AMADES, 1984, pàg. 944 i 955), fet que es desprèn també de la superposició que hem efectuat d'un plànol actual amb el d'un de mitjans segle XVIII (CARRERAS, [1913-1918], lám. entre les pàg. 776 i 777). Segons informa Francesc Cabana, els magatzems van ocupar l'any 1881 els baixos del núm. 5 de l'antiga Rambla dels Estudis i els del núm. 10 i 12 del carrer d'en Xuclà, amb els quals comunicaven; ben aviat, però, ocuparen la totalitat dels edificis on estaven instal·lats inicialment i llogaren el núm. 7 de la Rambla dels Estudis, un altre local del carrer d'en Xuclà (que no especifica) i el que tenia façana que donava a la plaça del Bonsuccés (tampoc n'especifica el núm.) (CABANA, 1998, pàg. 140).

romania obert al públic. Al seu interior hi havia una impremta i la Reial Foneria de Lletres d'Impremta, així com una biblioteca pública molt important i extensa.

Entre el convent i el carrer de la Petxina —abans anomenat de les Cabres— i per la banda de la Rambla, s'estenia l'hort del convent, però envoltant el conjunt del convent cap al carrer del Carme.

Al 1835 el convent fou incendiant i al 1840, un cop ja enderrocat, l'espai resultant fou convertit en plaça, on s'instal·là el mercat de la Boqueria, segons el projecte de l'arquitecte J. Brocca, a qui correspon el gran pòrtic columnat. Així mateix, l'any 1868 fou enderrocat també el proper convent de Santa Maria de Jerusalem, que ocupava el lloc de l'actual plaça de la Gardunya. L'estructura de coberta del mercat fou construïda a inicis del segle XX.

Intervencions anteriors

Tenint en compte la notable quantitat d'excavacions arqueològiques que s'han efectuat al Raval, ens limitarem únicament a exposar aquelles més properes a la zona intervinguda i de més entitat, pel que fa a les dades que han aportat sobre el desenvolupament urbanístic de la zona.

En primer lloc, ens referirem a la intervenció portada a terme al convent dels Àngels l'any 1992, amb motiu de la restauració de la capella del Peu de la Creu. En aquest sentit, va ser necessari rebaixar 30 cm. el sòl de la capella. Es documentaren, a banda de fosses contemporànies relacionades amb la restauració i consolidació del convent, una petita estructura del segle XVII i diversos elements del segle XVI, entre els quals fonaments de les bastides per tal d'elaborar les voltes de la capella i una inhumació a la capçalera de l'edifici.²¹

El mateix 1992, es va realitzar una intervenció a l'antic Hospital de la Santa Creu que constà de dues fases diferenciades: l'excavació de les voltes de la sala de reserva de la Biblioteca de Catalunya, d'una banda, i l'efectuació

---

²¹ ARTIGUES, 1994.

de rases i sondejos a la Sala de Ciències i al pati del carrer de les Egipcíaques, de l'altra. La primera fase va permetre estudiar la tècnica constructiva de les voltes reblertes de ceràmica, així com també obtenir una mostra significativa de ceràmica barcelonina de la darrereria del segle XVII – inicis del segle XVIII (es tractava d'un conjunt tancat de ceràmica de rebuig). Pel que fa als resultats de la segona fase, es documentaren restes de diverses dependències de l'antic Hospital, força arrasades (no aparegueren, en canvi, estructures prèvies a la construcció de l'Hospital)²².

El 1995 s'intervingué al mercat de la Boqueria (concretament, al mercat de Sant Josep i a la plaça de la Gardunya). S'hi va constatar una ocupació de la zona en època medieval almenys des del segle XII (es documentà la presència d'alguns habitatges particulars)²³.

Amb motiu de a instal·lació d'un generador elèctric, l'any 1998 es va efectuar un seguiment arqueològic a la plaça de les Ramalleres. Es documentaren els fonaments de tres murs (potser, per la tipologia constructiva, del segle XVII) que podrien haver format part de l'antiga casa de la Misericòrdia o d'antigues edificacions on actualment hi ha la plaça Vicenç Martorell. Així mateix, es localitzaren restes de les galeries d'un refugi antiaeri de la guerra civil.²⁴

L'any següent, el 1999, es portà a terme una excavació arqueològica al mercat de Sant Josep o de la Boqueria (al solar contigu al de la intervenció de 1995 al mercat citada més amunt). L'actuació arqueològica va venir motivada per la construcció d'un nou edifici destinat a oficines de direcció del mercat, i va permetre documentar una intensa ocupació de la zona des del segle XIII fins al segle XX. D'entre les diverses fases documentades, destaquen la primera i la segona. En la primera (segles XIII i XIV), es documentaren, a més de diversos àmbits, dos grans retalls de forma irregular excavats a l'estrat geològic, plens de material ceràmic del segle XIV; en la segona (segles XV i XVI), aparegué,

---

²² MIRÓ, 1992 i 2000.

²³ BELTRÁN, MIRÓ i PUIG, 1996; FÀBREGAS i SUBIRANAS, 2003.

²⁴ SUBIRANAS, 2001.

entre d'altres elements, un mur que podria haver format part de l'antic convent de Sant Josep²⁵.

També en una àrea pròxima a la de la intervenció que ha motivat la present memòria, l'any 2001 es va portar a terme una excavació arqueològica a l'Escola Milà i Fontanals (carrer del Carme, núm. 78, a la cantonada amb el carrer d'Agustí Duran i Sanpere). Es van documentar dos grans retalls d'ús indeterminat del segle XV, part de la façana oest del convent de monges mínimes (del qual es tenen referències a partir dels segle XVII), grans retalls plens de ceràmica del segle XVII (probablement van ser fets per extreure argila), diverses habitacions del segle XVIII, i, a la part excavada del convent, un conjunt d'estances que durant el segle XIX estaven destinades a usos agrícoles i ramaders²⁶.

L'any 2003, arran de la instal·lació de línies elèctriques de baixa tensió, es va efectuar un control arqueològic als carrers Elisabets i Doctor Dou. S'hi documentaren tres murs que pertanyien a una mateixa estructura (probablement una casa de mitjanes dimensions) i que eren anteriors a l'any 1626, ja que van ser afectats per la construcció del convent de Bonsuccés.²⁷

Finalment, l'any 2005 es va portar a terme una intervenció a la finca de la cantonada nord del carrer del Pintor Fortuny amb el carrer dels Àngels. A banda d'estructures del segle XIX, es va documentar la fonamentació d'un mur del segle XV que fou interpretat com a mur de tancament del convent del Carme.²⁸

---

²⁵ FÀBREGAS i SUBIRANAS, 2001 i 2003.

²⁶ CASAS, 2003.

²⁷ MAESE, 2003.

²⁸ TRIAY, 2005.

4. Motivacions i objectius de la intervenció

El seguiment arqueològic de la present memòria va originar-se a partir d'una obra promoguda per l'empresa FECSA ENDESA per tal de realitzar un ramal d'escomesa per una conducció de línia subterrània de baixa tensió (núm. d'obra: FEREAEO 199438). Concretament, els cables de baixa tensió es canalitzaren des del núm. 95 de la Rambla fins al núm. 14 de la Plaça Sant Josep (Mercat de la Boqueria), passant pel passatge que uneix la Rambla amb l'esmentada Plaça de Sant Josep.

Com que l'àrea afectada forma part d'una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric de la ciutat de Barcelona, es va considerar necessari efectuar-hi una intervenció arqueològica preventiva. El control arqueològic de l'obra s'encarregà a l'empresa de gestió arqueològica ATICS, S. L., i l'arqueòleg Carles Navarro en va assumir la direcció tècnica. Els treballs de control es dugueren a terme entre els dies 23 i 27 de maig de 2006, sota la supervisió del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Pel que fa als treballs d'estesa de cable, van ser executats per l'empresa Especialidades Eléctricas, S.A. (ESPELSA). Amb el seguiment arqueològic, es pretenia, d'una banda, localitzar i documentar possibles restes patrimonials que poguessin veure's afectades per l'actuació urbanística, i, de l'altra banda, i relacionat amb la primera, obtenir la màxima informació possible de l'àrea afectada per tal de complementar els estudis realitzats fins a l'actualitat. En aquest sentit s'ha de tenir en compte que:

- a) Es troba dins d'una de les zones pertanyents als límits del *suburbium* de la ciutat romana de *Barcino*.
- b) Es troba en el sector del portal de la Boqueria, en la muralla que delimitava un dels primers recintes murats en època medieval.
- c) Es troba en el lloc de pas d'una important via de comunicació, ja des d'època romana.
- d) Es tracta d'una zona urbanitzada des d'època medieval.

5. Metodologia

Tal i com el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona especifica, en aquesta intervenció arqueològica s'ha utilitzat el mètode de registre ideat per Edward C. Harris²⁹ i Andrea Carandini³⁰.

Es tracta d'una metodologia sistemàtica que consisteix a registrar objectivament els estrats que s'exhumen, amb l'objectiu d'entendre'n la formació, delimitació i ordre de deposició. Per a fer-ho, es numera els estrats sota el nom d'"unitat estratigràfica" (u. e.), de manera que se'ls individualitza uns dels altres. Cada u. e. es registra en una fitxa on s'indiquen les dades que permeten la seva correcta identificació i descripció (ubicació en el jaciment, característiques físiques, posició física respecte a la resta d'u. e. del jaciment amb les quals es relaciona).

Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic: planimetria d'una banda i fotografia de l'altra. La planimetria es concreta en plantes i seccions, les quals ens donen, respectivament, una visió diacrònica i una de sincrònica de les troballes realitzades. S'ha efectuat dibuix de la planta i de la secció del perfil en detall de la estructura localitzada (**u.e.105**), en la rasa **100**; i dibuix de la secció del perfil de l'estructura (**u.e. 305** i **u.e 306**), de la rasa **300**. No ha estat possible efectuar la planta de l'esmentada estructura, per la seva coincidència amb el perfil de la rasa **300**, fet que impossibilitava la seva visió zenital. De totes maneres, en ambdós casos queden prou representades amb la documentació fotogràfica. Pel que fa al material fotogràfic, és imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

Cal esmentar també el tractament que es dóna al material arqueològic, si n'apareix durant els treballs d'excavació (no és aquest el cas del seguiment de la present memòria). En primer lloc, es renta amb aigua (sempre que sigui possible per les característiques del material) i se sigla cada peça, per tal de deixar constància del seu lloc de procedència (la sigla consisteix en el codi del jaciment – amb l'any– i la unitat estratigràfica a què pertany el material). I, en segon lloc, les

---

²⁹ HARRIS, 1991.

³⁰ CARANDINI, 1997.

peces preferents, és a dir, aquelles que tenen forma o una decoració prou important, es dibuixen i reben un número, per tal que quedin individualitzades.

6. Descripció dels treballs realitzats

El seguiment arqueològic es va portar a terme entre els dies 23 i 27 de maig de 2006.

El procediment de treball fou el següent: l'extracció del paviment actualment en ús i de la seva preparació es va portar a terme mitjançant martell compressor manual; pel que fa al buidatge de les rases fins a la profunditat desitjada, també es va realitzar de manera manual, utilitzant pic i pala.

Es van excavar un total de tres rases, amb posterioritat a l'obertura de cales de comprovació que acabaren formant part de les mateixes i que, per aquesta raó, no han rebut tractament diferenciat. S'anomenà rasa 100 la ubicada al porxo NE de la Plaça Sant Josep, nº 14 (interior del Mercat de la Boqueria) fins al passatge; la rasa 200 va del passatge que uneix la Plaça Sant Josep amb la Rambla, i la rasa 300 és la situada a la Rambla 95, en direcció NE.

El paviment actualment en ús, tant en el porxo de la Plaça Sant Josep com en el passatge que uneix l'esmentada plaça amb la Rambla, està format per lloses de pedra de Montjuïc de 36x92x5 cm. La rasa 100 tingué una amplada d'aproximadament 36 cm i uns 75 cm. de fondaria; la rasa 200 va oscil·lar entre 40 i 45 cm. d'amplada, amb uns 75 cm. de fondaria. El paviment actualment en ús de la Rambla és l'anomenat "panot" de 20x20x3.5 cm, i la rasa 300 efectuada en aquest indret, tenia una amplada de 60x160x75 cm de profunditat.

Les unitats estratigràfiques que aparegueren durant el procés d'excavació es van anar numerant de manera correlativa a partir del número que identificava la rasa (per exemple, del 101 en endavant en el cas de la rasa 100).

Els nivells superficials, en tots els casos, van correspondre als paviments actualment en ús, consistents en lloses o "panots" (unitats

estratigràfiques **101, 201 i 301**) i a les seves preparacions de morter i formigó de ciment (**102, 103, 202, 203, 302 i 303**). Per sota d'aquestes unitats superficials, es documentà a les rases 100 i 200 un nivell format per sauló de color ataronjat barrejat amb un reompliment de runes d'anteriors intervencions (darrera remodelació del paviment dels esmentats porxos), mentre que a la rasa 300 es documenta un nivell format per sauló de color ataronjat. En les tres rases trobem restes de material constructiu contemporani, plàstics i clapes d'argiles vermelles, que cobria serveis contemporanis (unitats estratigràfiques **104, 204, i 304**).

En tots els casos, l'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de les rases respecte el nivell de circulació actual, és a dir, que continuava més enllà de 75 cm., aproximadament, a 9.083 m s.n. m. de profunditat. La presència d'aquest sauló responia molt probablement a obres realitzades en època contemporània per a la instal·lació de xarxes subterrànies de serveis. En aquest sentit, es va constatar l'existència de cables d'electricitat que recorrien longitudinalment les rases, 200 i 300, així com unes clavegueres que travessaven de forma transversal la rasa 200 i canonades d'aigua (actuals i en desús) que creuaven les rases 200 i 300.

Per sota dels nivells de sauló i de reompliment de runes, únicament van aparèixer estructures, paral·leles al perfil de les rases 100 i 300.

RASA 100

En el cas de la rasa 100, es va localitzar una estructura –possible mur ?- (**u.e.105**). formada per maons massissos (col·locats en sentit longitudinal en el perfil a la rasa) lligats amb morter de calç poc compacte i de color blanquinós. Aquests maons tenien unes mides aproximades de 25 cm. de llarg, 15 d'ample i 5 de gruix. L'estructura es va documentar entre 9.433 i 9.383 m. s. n. m.³¹. i s'estenia més enllà de la cota màxima de la rasa a l'indret (9.083 m. s. n. m.).

---

³¹ Vegeu, als Annexes, "Documentació fotogràfica": fig. 6 i 7.

Seguia una direcció nord-est / sud-oest, amb una longitud documentada de 5 metres de llarg i uns 35 cm. d'alçada.³²

Aquesta estructura es recolçava en un estrat format per un nivell de sauló de color ataronjat barrejat amb un reompliment de runes d'anteriors intervencions sense material arqueològic associat (**u.e. 104**).

RASA 300

Pel que fa a la rasa 300, es van localitzar dues estructures en la secció nord-oest i en sentit longitudinal de la rasa, lligades entre sí. La primera és un possible paviment de maons massissos, d'unes mides aproximades de 30 cm. de llarg, 14'5 d'ample i 3 de gruix., i lligat amb morter de calç (**u.e. 305**). Va aparèixer a aproximadament 9'433 m. s. n. m. Aquests maons descansaven sobre una segona estructura. Es tractava d'un mur (**u.e. 306**) format per pedres irregulars de mides diverses i fragments de maons, tot plegat lligat amb morter de calç poc compacte, de color blanquinós³³. L'estructura es va documentar a 9.403 m. s. n. m i s'estenia més enllà de la cota màxima de la rasa a l'indret (9.053 m. s. n. m.). Seguia una direcció nord-est / sud-oest, amb una longitud documentada de 1.60 metres de llarg.³⁴

El seu extrem nord, visible dins la rasa, havia estat desmuntat amb anterioritat a aquesta intervenció, per poder fer passar diverses connexions elèctriques contemporànies, que es dirigien vers el passatge que uneix la Rambla amb la Plaça de Sant Josep.³⁵

Aquestes dues estructures es recolçaven en un estrat format per un nivell de sauló de color ataronjat barrejat amb un reompliment de runes d'anteriors intervencions sense material arqueològic associat (**u.e. 304**).

---

³² Vegeu, als Annexes, "Documentació planimètrica": fig. C.

³³ Vegeu, als Annexes, "Documentació fotogràfica": fig. 11 i 12

³⁴ Vegeu, als Annexes, "Documentació planimètrica", fig. D

³⁵ Vegeu, als Annexes, "Documentació fotogràfica": fig. 11 i 12

7. Conclusions

La intervenció arqueològica preventiva portada a terme a la Rambla, núm. 95, fins al núm. 14 la Plaça Sant Josep (Mercat de la Boqueria), passant pel passatge que uneix la Rambla amb l'esmentada Plaça de Sant Josep de Barcelona, va evidenciar la presència de restes estructurals a aproximadament una profunditat d'entre 35 i 40 cm. més avall del nivell de circulació actual (per sota dels paviments en ús, les seves preparacions i un nivell de rebliment de rases, realitzades en un passat proper per a la instal·lació de serveis, format per sauló i reompliment de runes). Cal esmentar, que cap de les estructures documentades van quedar afectades per les obres, ja que la canalització dels cables es va situar paral·leles a elles.

Concretament, es van localitzar estructures paral·leles als perfils de les rases 100 i 300, és a dir, a la rasa del porxo nord-est de la Plaça Sant Josep, núm 14 i a la de la vorera nord-oest de la Rambla 95, respectivament.

Si bé l'àrea excavada a la Plaça Sant Josep, va ser ocupada pel convent dels Carmelitans Descalços de Sant Josep, fundat el 1593, pensem que la estructura que s'hi ha localitzat (**u.e.105**) -possible mur-, molt probablement té relació amb la remodelació urbanística que va tenir lloc entre 1836-1840, després de l'exclaustració de 1835 que va provocar l'enderrocament del convent.³⁶ Així semblen indicar-ho les seves característiques constructives: maons massissos lligats amb morter de calç blanc poc depurat i poc compacte.

Pel que fa, finalment, a les estructures documentades a la rasa 300 (**u. e. 305 i u.e.306**), es tracta possiblement d'un sòl i un mur d'època moderna o contemporània, ja que el tipus de confecció sembla indicar-ho (pedres i fragments de maons units amb morter de calç poc compacte de color blanquinós). La parcialitat de les estructures descobertes, i degut a les reduïdes dimensions de la rasa, en dificulten una atribució concreta.

---

³⁶ CIRICI, 1975, pàg. 93-95

En aquest sentit, cal dir les pròpies característiques de la intervenció (en especial l'escassa profunditat i limitada amplada de les rases), així com la inexistència de material arqueològic associat, no van facilitar la interpretació de les troballes, de manera que no va ser possible obtenir resultats més aclaridors. Serà necessari, doncs, esperar que futures intervencions arqueològiques amplïïn els coneixements sobre l'àrea.

8. **Bibliografia**

- AA. VV. (1969-1980): *Gran enciclopèdia catalana*. 15 vol. Edicions 62 – Enciclopèdia Catalana, S. A. Barcelona.
- AA. VV. (1982): *Gran geografia comarcal de Catalunya. Volum 8: El Barcelonès i el Baix Llobregat*. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- AA. VV. (1999): *Els Barris de Barcelona. Volum I. Ciutat Vella. L'Eixample*. Ajuntament de Barcelona i Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA: *Barcelonaguia*. <<http://www.bcn.es/cgi-guia/guiamap4/cgi-guia/?actives=&plant=capes4c&idioma=0&calle=pintor+fortuny&numero=1-3&calle2=>>> (consultada el 22 de març de 2006).
- AJUNTAMENT DE BARCELONA: *Nomenclàtor dels carrers*. <<http://www.bcn.es/nomenclator/catala/cerca/welcome.htm>> (consultada el 8 de febrer de 2006).
- ARTIGUES i CONESA, Pere Lluís (1994): *Memòria de la intervenció portada a terme a la Capella del Peu de la Creu, Convent dels Àngels. Juliol de 1992*. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- ARTIGUES i CONESA, Pere Lluís (2002): *Memòria del seguiment arqueològic de la construcció d'un ascensor dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya davant el C/ Pelai número 62. Barcelona (Barcelonès). Octubre – novembre – desembre 2001*. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- AMADES, Joan (1984): *Històries i llegendes de Barcelona. Passejada pels carrers de la ciutat vella. Volum I*. Edicions 62. Barcelona.
- BARRAQUER Y ROVIRALTA, Cayetano (1905): *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX. Tomo II*. Imprenta de Francisco J. Altés y Alabart. Barcelona.

- BELTRÁN, J.; MIRÓ, C.; i PUIG, F. (1996): *Memòria de la intervenció arqueològica al Mercat de la Boqueria. Barcelona. Ciutat Vella. Maig - Juny de 1995*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- CABANA, Francesc (1998): *Episodis de la burgesia catalana*. Edicions Proa, S. A. Barcelona.
- CARANDINI, Andrea (1997): *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- CARRERAS i CANDI, Francesc (dir.) [1913-1918]: *Geografia General de Catalunya. La ciutat de Barcelona*. Establiment editorial de Albert Marín. Barcelona.
- CASAS BLASI, Joan (2003): "Intervenció arqueològica a l'Escola Milà i Fontanals (carrer del Carme 78, de Barcelona)". A: *II Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*. ACRAM. Sant Cugat del Vallès. Pàg. 395-406.
- CIRICI, Alexandre (1975): *Barcelona pam a pam*. Ed. Teide 7ª edició (1985). Barcelona.
- CLARAMUNT, Salvador (1984): "La formació del Raval de la Rambla". A: *El Pla de Barcelona i la seva història. Actes del I Congrés d'història del Pla de Barcelona, celebrat a l'Institut Municipal d'Història els dies 12 i 13 de novembre de 1982*. La Magrana. Barcelona. Pàg. 183-203.
- CUBELES i BONET, Albert; i PUIG i VERDAGUER, Ferran (2004): "Les fortificacions de Barcelona". A: AA. VV. *Abajo las murallas!!! 150 anys de l'enderroc de les muralles de Barcelona*. Institut de Cultura - Museu d'Història de la Ciutat - Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
- FABRE, Jaume; i HUERTAS CLAVERIA, Josep Maria (1977): *Tots els barris de Barcelona. Volum V: L'Eixample i la Barcelona Vella*. Edicions 62. Barcelona.
- FÀBREGAS ESPADALER, Marta; SUBIRANAS FÀBREGAS, Carme (2001): *Memòria de l'excavació arqueològica d'urgència al solar de les noves oficines de direcció del mercat de Sant Josep, la Boqueria*.

Barcelona. Febrer – març 1999. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.

- FÀBREGAS ESPADALER, Marta; i SUBIRANAS FÀBREGAS, Carme (2003): “Intervenció arqueològica al Mercat de Sant Josep, la Boqueria (Barcelona)”. A: *II Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Sant Cugat del Vallès. Pàg. 325-330.*
- GARCIA ESPUCHE, Albert; i GUÀRDIA BASSOLS, Manuel (1986): *Espai i societat a la Barcelona preindustrial. Edicions de la Magrana. Barcelona.*
- GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES: *Hipermapa. Atlas electrònic de Catalunya. Data de la darrera actualització: 24/11/2005. <<http://www10.gencat.net/ptop/AppJava/cat/actuacions/territori/hipermapa.jsp>> (consultada el 22 de març de 2006).*
- GUÀRDIA, Manuel; i GARCIA ESPUCHE, Albert (1992): “Consolidació d'una estructura urbana; 1300-1516”. A: *Història de Barcelona. Volum 3: La ciutat consolidada (segles XIV i XV). Dirigit per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 35-72.*
- HARRIS, Edward C. (1991): *Principios de estratigrafía arqueológica. Crítica. Barcelona.*
- HUERTAS, Josefa; RODRÍGUEZ, Marta (2000): “Muralla medieval de Barcelona: Darreres intervencions arqueològiques”. A: *1r Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Igualada. Pàg. 16-23.*
- HURTADO, Víctor; MESTRE, Jesús; i MISERACHS, Toni (1995): *Atlas d'història de Catalunya. Edicions 62. Barcelona.*

- MAESE i FIDALGO, Xavier (2003): *Memòria d'intervenció del control arqueològic al carrer Elisabets, 2-4 i al carrer Doctor Dou, 19 (Barri del Raval, Barcelona)*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- MIRÓ, Núria (1992 o post.): *Memòria de la intervenció arqueològica a l'antic Hospital de la Santa Creu. Biblioteca de Catalunya (Ciutat Vella, Barcelona)*. Febrer - març de 1992. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- MIRÓ, Núria (2000): "Excavació de les voltes de la sala de reserva de la Biblioteca de Catalunya, antic Hospital de la Santa Creu, Barcelona (el Barcelonès)". A: 1r Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Igualada. Pàg. 168-176.
- SANTANACH I SUÑOL, Laia (2006): *Memòria de la intervenció arqueològica preventiva efectuada a la Rambla, núm 109, carrer del Pintor Fortuny, núm 1-3 i carrer d'en Xuclà, núm 8 de Barcelona (Barcelona, març de 2006)*. Arxiu del Servei d'Arqueologia del MHCB. Ajuntament de Barcelona. Memòria inèdita.
- SANZ PARERA, Miquel (1988): *El Pla de Barcelona. Constitució i característiques físiques*. Amelia Romero, editora. Sant Cugat del Vallès.
- SUBIRANAS i FÀBREGAS, Carme (2001): *Memòria de la intervenció arqueològica a la plaça de les Ramalleres. Barri del Raval – Ciutat Vella. Barcelona. (Barcelonès)*. Desembre de 1998. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.
- TRIAY OLIVES, Vanesa (2005): *Memòria de la intervenció arqueològica al carrer Pintor Fortuny 34 / Àngels 10. Ciutat Vella. Barcelona. Codi MHCB: 027/05. Data d'intervenció: del 16 de febrer al 15 de març 2005*. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdita.

ANNEXES

Repertori estratigràfic

Documentació gràfica

- **Documentació fotogràfica**
- **Documentació planimètrica**

Repertori estratigràfic

Fitxa d'unitat estratigràfica				U. E. : 101.
Sector: Rasa 100.		Fase: --		Cronologia: Contemporània.
DEFINICIÓ :	Paviment actualment en ús al porxo nord-est de la Plaça Sant Josep núm. 14			
DESCRIPCIÓ :	Lloses de pedra de Montjuïc, de 92/95/100 cm. de llargada, 36 cm. d'amplada i 5 cm. de gruix. Es va documentar aproximadament a 9.833 m. s. n. m.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	102.	És cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				U. E. : 102.
Sector: Rasa 100.		Fase: --		Cronologia: Contemporània.
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment actualment en ús al porxo nord-est de la Plaça Sant Josep núm. 14			
DESCRIPCIÓ :	Capa de morter de ciment d'uns 5 cm. de potència. Es va documentar aproximadament a 9.783 m. s. n. m.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	103.	És cobert per	101.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 103.	
Sector: Rasa 100.		Fase: --	Cronologia: Contemporània.	
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment actualment en ús al porxo nord-est de la Plaça Sant Josep núm. 14			
DESCRIPCIÓ :	Formigó de ciment d'uns 20 cm. de potència Es va documentar aproximadament a 9.583 m. s. n. m.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	104.	És cobert per	102.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 104.	
Sector: Rasa 100.		Fase: --	Cronologia: Contemporània.	
DEFINICIÓ :	Nivell de rebliment de rases de servei recents.			
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color ataronjat, amb restes de material constructiu (runa) contemporani, bosses de guix, plàstics, etc. Cobria serveis contemporanis. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (es documentà a 9.08 m. s. n. m., aproximadament).			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	103.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 105.	
Sector: Rasa 100.		Fase: --		Cronologia: Moderna o contemporània.
DEFINICIÓ :	Estructura (mur?)			
DESCRIPCIÓ :	Maons massissos lligats amb morter de calç poc compacte i de color blanquinós. Aquests maons tenien unes mides aproximades de 25 cm. de llarg, 15 d'ample i 5 de gruix. L'estructura es va documentar entre 9.433 i 9.383 m. s. n. m. i seguia una direcció nord / est.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a	104		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 201.	
Sector: Rasa 200.		Fase: --		Cronologia: Contemporània.
DEFINICIÓ :	Paviment actualment en ús al porxo que uneix la Rambla amb la Plaça de Sant Josep en direcció est-oest.			
DESCRIPCIÓ :	Lloses de pedra de Montjuïc, de 92/95 cm. de llargada, 36 cm. d'amplada i 5 cm. de gruix. Es va documentar aproximadament a 9.833 m. s. n. m.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	202.	És cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				U. E. : 202.
Sector: Rasa 200.		Fase: --		Cronologia: Contemporània.
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment actualment en ús al porxo que uneix la Rambla amb la Plaça de Sant Josep en direcció est-oest.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de morter de ciment d'uns 5 cm. de potència. Es va documentar aproximadament a 9.783 m. s. n. m.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	203.	És cobert per	201.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				U. E. : 203.
Sector: Rasa 200.		Fase: --		Cronologia: Contemporània.
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment actualment en ús al porxo que uneix la Rambla amb la Plaça de Sant Josep en direcció est-oest.			
DESCRIPCIÓ :	Formigó de ciment d'uns 20 cm. de potència. Es va documentar aproximadament a 9.583 m. s. n. m.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	204.	És cobert per	202.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 204.	
Sector: Rasa 200.		Fase: --		Cronologia: Contemporània.
DEFINICIÓ :	Nivell de rebliment de rases de servei recents.			
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color ataronjat, amb restes de material constructiu (runa, maons) contemporani, plàstics i antigues canalitzacions contemporànies en desús. Cobria serveis contemporanis. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (es documentà a 9.08 m. s. n. m., aproximadament).			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	205.	És cobert per	203.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 301.	
Sector: Rasa 300.		Fase: --		Cronologia: Contemporània.
DEFINICIÓ :	Paviment actualment en ús a la vorera de la Rambla			
DESCRIPCIÓ :	Rajoles de ciment (habitualment anomenades "panots") de 20 cm. de costat i 3'5 cm. de gruix. Fou documentat entre 9.833 m. s. n. m.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a	302.	És cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				U. E. : 302.
Sector: Rasa 300.		Fase: --		Cronologia: Contemporània.
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment actualment en ús a la vorera de la Rambla.			
DESCRIPCIÓ :	Capa de morter de ciment d'uns 5 cm. de potència. Es documentà aproximadament entre 9.783 m. s. n. m.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	303.	Es cobert per	301.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				U. E. : 303.
Sector: Rasa 300.		Fase: --		Cronologia: Contemporània.
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment actualment en ús a la vorera de la Rambla.			
DESCRIPCIÓ :	Formigó de ciment d'uns 15 cm. de potència. Es va documentar aproximadament a 9.633 m. s. n. m.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	304.	Es cobert per	302.
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. :304.
Sector: Rasa 300.	Fase: --	Cronologia: Contemporània.	
DEFINICIÓ :	Nivell de rebliment de rases de servei recents.		
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color ataronjat, amb restes de material constructiu contemporani, plàstics i clapes d'argiles vermelles. Cobria serveis contemporanis. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa (es documentà entre 9.463 m. s. n. m., aproximadament).		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a		És cobert per 303
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 305.
Sector: Rasa 300.	Fase: --	Cronologia: Moderna o Contemporània.	
DEFINICIÓ :	Estructura (paviment?).		
DESCRIPCIÓ :	Formada per maons massissos col·locats en sentit longitudinal a la rasa i lligats amb morter de calç poc compacte i de color blanquinós. Aquests maons tenien unes mides aproximades de 30 cm. de llarg, 14'5 d'ample i 3 de gruix. L'estructura es va documentar aproximadament a 9.433 m. s. n. m.		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		És reblert per
	Cobreix a	306	És cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a	304	Se li entrega

Fitxa d'unitat estratigràfica			U. E. : 306.	
Sector: Rasa 300.		Fase: --		Cronologia: Moderna o Contemporània.
DEFINICIÓ :	Estructura.			
DESCRIPCIÓ :	Estructura (mur, possiblement) formada per pedres (irregulars i de dimensions reduïdes) i fragments de maons, tot plegat lligat amb morter de calç poc compacte de color blanquinós amb un lleuger to ataronjat. Es va documentar aproximadament entre 9'403/9.053 m. s. n. m.; en el perfil nord-est de la rasa 300. En el seu extrem nord estava desmuntat per la presència de serveis contemporanis.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		És reblert per	
	Cobreix a		És cobert per	305
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a	304	Se li entrega	

Documentació fotogràfica

Fotografia núm. 1.

Vista general de la zona on es va efectuar la rasa 100, mirant al est-oest.

Fotografia núm. 2.

Vista general de la zona on es va efectuar la rasa 200, mirant al est-oest, al passatge que uneix la Rambla amb la Plaça Sant Josep.

Fotografia núm. 3.

Vista general de la zona on es va efectuar la rasa 300, mirant al sud-oest.

Fotografia núm. 4.

Obrers treballant amb el martell compressor i la pala a la rasa 200. Fotografia realitzada mirant l'est-oest, davant el núm 14 de la Plaça Sant Josep.

Fotografia núm. 5.

Obrers treballant amb el martell compressor i la pala a la Rasa 300. Fotografia efectuada mirant al sud-oest, davant el núm 95 de La Rambla.

Fotografia núm. 6.

Visió general de la rasa 100, ja buidada fins a la cota màxima de profunditat i de l'estructura (u.e 105). Fotografia efectuada mirant al nord-est

Fotografia núm. 7.

Rasa 100, i detall de l'estructura (u.e 105). Fotografia efectuada mirant l'est.
Visió zenital

Fotografia núm. 8.

Tall estratigràfic de la Rasa 100 ja buidada fins a la cota màxima de profunditat.
Davant del núm. 14 la Plaça Sant mirant al sud-est. S'hi poden observar les u.
e. 101, 102, 103 i 104.

Fotografia núm. 9.

Visió general de la rasa 200, ja buidada fins a la cota màxima de profunditat.

Fotografia efectuada mirant al nord-est

Fotografia núm. 10.

En primer terme, tall estratigràfic a la rasa 200 i la seva connexió amb la rasa 100. S'hi poden observar les unitats 201, 202, 203 i 204. Fotografia realitzada mirant al mirant a l'oest-est.

Fotografia núm. 11.

Rasa 300 excavada fins a la cota màxima de profunditat, mirant al nord-est.
Visió general de l'estructura localitzada a la mateixa rasa, (u.e. 305-306).

Fotografia núm. 12.

Tall estratigràfic a la rasa 300. S'hi poden observar les unitats 301, 302, 303, 304, i les estructures 305 i 306. Fotografia realitzada mirant al mirant a l'oest.

Escala 1:5.000

LOCALITZACIÓ GEOGRÀFICA

NOM DEL PROJECTE: INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA REALITZADA A LA RAMBLA, 95

MUNICIPI/S: BARCELONA

COMARCA/QUES: EL BARCELONÈS

PROVÍNCIA: BARCELONA

DISSENY I ELABORACIÓ: ALEX MORENO, DAVID SOLER
 BASE CARTOGRÀFICA: INSTITUT CARTOGRÀFIC DE CATALUNYA
 PROJECCIÓ UTM FUS 31N AMB DATUM EUROPEU DE 1950 (PARÀMETRES ICC/UB)

	RASA 100
	RASA 200
	RASA 300